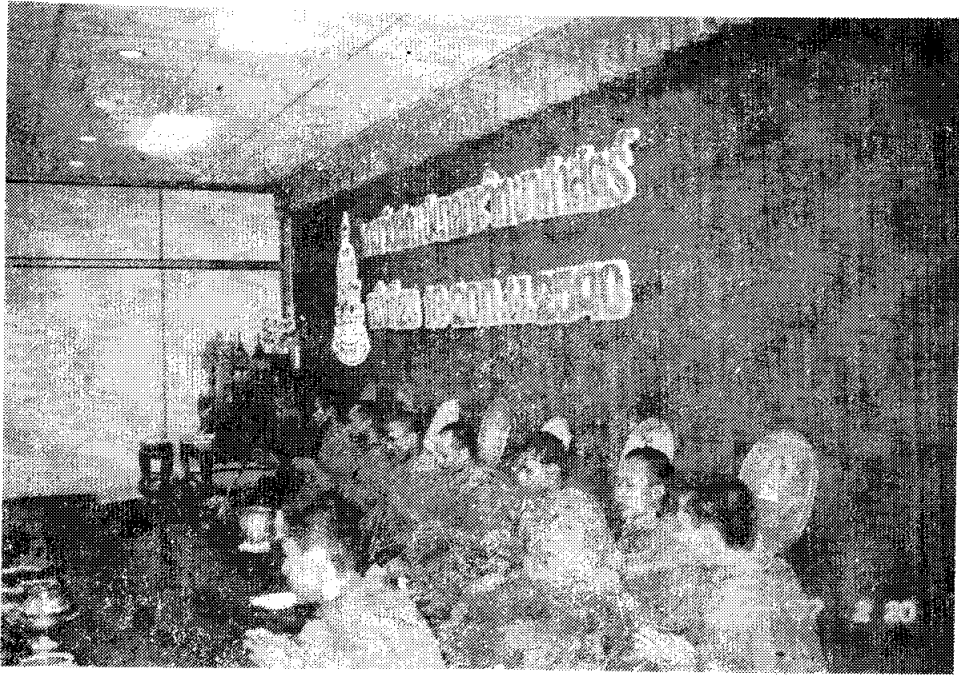

รูป 10.8 ศาสนาพุทธเป็นที่ยึดเหนี่ยวจากสังคมคนไทยมาช้านาน ผู้คนไทยปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าได้ สังคมไทยจะสงบสุขร่มเย็น

รูป 10.9 คุณธรรมและการประกอบคุณงามความดีเป็นสิ่งที่ช่วยให้สังคมอยู่รอด

ที่ต้องใช้พลังงานมากกว่าชีวิตโสด คนแต่งงานต้องซื้อบ้าน ซื้อรถ ซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้าน หลังจากแต่งงานก็ต้องมีลูกมีปากมีท้องเพิ่มขึ้น ประชากรเพิ่มขึ้น การใช้พลังงานก็มากขึ้นเป็นเงาตามตัว ปัจจุบันคนในเมืองส่วนใหญ่แต่งงานช้าลงเพราะเหตุผลหลายอย่าง แม้ว่าเหตุผลใหญ่อาจเป็นความไม่พร้อมทางเศรษฐกิจ แต่เป็นการช่วยลดอัตราการเกิดของคนไปด้วย

3. การตัดสินใจเรื่องขนาดของครอบครัวมีส่วนลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมด้วย ก่อนนี้หลายคนเชื่อเรื่องการมีลูกมากขึ้นในตระกูลมากมายจะได้เป็นตระกูลใหญ่ การมีลูกมากนอกจากจะทำให้ครอบครัวใหญ่แล้วยังเป็นการเพิ่มแรงงานในการทำนาทำไร่ ปัจจุบันเราคงเคยได้ยินคำกล่าวที่ว่า "ลูกมากจะยากจน" ซึ่งเป็นคำขวัญที่ใช้ในการรณรงค์เพื่อลดการเจริญเติบโตของประชากร นักวางแผนครอบครัวมักจะแนะนำให้ครอบครัวหนึ่งมีลูก 2 คน เป็นชายก็ได้ หญิงก็ได้ ซึ่งในแง่ของประชากรลูกเป็นผู้ที่ขึ้นมาทดแทนคนรุ่นพ่อแม่ จำนวนประชากรจะเท่าเดิมเมื่อพ่อแม่แก่ชราและตายจากไป ความคิดเรื่องการเจริญเติบโตของประชากรเท่าตัวศูนย์ (ZPG = zero population growth) เป็นความคิดที่จะหยุดการเจริญเติบโตของประชากร โดยใช้อัตราการเกิดเท่ากับอัตราการตายเมื่อลบกันแล้วมีค่าเป็นศูนย์ โดยให้อัตราการเกิดเท่ากับอัตราการตาย เมื่อลบกันแล้วมีค่าเป็นศูนย์ เรื่องนี้เป็นวิธีการควบคุมประชากรอย่างสันติ แทนที่จะให้สงคราม ความอดอยาก โรคภัยไข้เจ็บ ทำให้อัตราการตายเพิ่มขึ้น

4. อาชีพที่ท่านเลือกมีส่วนลดความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ถ้าท่านเลือกอาชีพค้าไม้ก็เหมือนกับส่งเสริมให้ทำลายป่าในทางอ้อม ถ้าท่านเลือกอาชีพพนักงานบินท่านก็สร้างมลภาวะทางอากาศและทางเสียงมากกว่าคนอื่น ถ้าท่านเลือกอาชีพควบคุมมลพิษสิ่งแวดล้อม ท่านก็ช่วยลดมลพิษสิ่งแวดล้อมได้ อย่างไรก็ตามทุกคนสามารถลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้ในชีวิตประจำวัน ตั้งแต่การเลือกอาหาร เสื้อผ้า และเครื่องใช้ การปลูกพืชสวนครัวหน้าบ้าน หรือหลังบ้านก็เป็น การช่วยอีกทางหนึ่ง

5. ความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม ความหลากหลายทางชีวภาพ และความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีส่วนในการปลูกฝังความรู้สึกนึกคิดของบุคคลให้มีคุณธรรมมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นสมบัติของส่วนรวม และยังช่วยลดความโลภและความเห็นแก่ตัวของคนลงได้อีกด้วย

6. ในฐานะพลเมืองท่านมีสิทธิ์โหวตเลือกผู้แทนราษฎรที่ดีที่ท่านเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมเข้ามาบริหารประเทศได้ ทุกครั้งที่มีการเลือกตั้งแต่ละพรรคมักจะชูประเด็นอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรเป็นหลัก แม้แต่การเลือกผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครก็ชูประเด็นสิ่งแวดล้อมเช่นกัน แต่หลังจากได้เข้าไปทำงานแล้วก็ดูเหมือนว่าจะลืมเรื่องสิ่งแวดล้อมไปเกือบหมด ดังนั้นในฐานะพลเมืองดี บุคคลที่มีสิทธิ์เลือกตั้งจึงต้องไปใช้สิทธิ์เลือกพรรคที่มีนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมดี และต้องเข้าไปทำตามนโยบายที่เคยเสนอไว้ มิฉะนั้นภาวการณ์ที่เก็บจากประชาชนไปเป็นงบประมาณบริหารสิ่งแวดล้อมจะรั่วไหลหายไปหมดโดยไม่เกิดประโยชน์กับประชาชน

7. นอกจากใช้สิทธิ์เลือกตั้งในฐานะพลเมืองแล้ว ท่านยังสามารถใช้สิทธิ์ประท้วงเมื่อฝ่ายบริหารบ้านเมืองทำไม่ถูกต้องได้ด้วย ในระยะ 30 ปีที่ผ่านมา การประท้วงในประเทศไทยมีมากขึ้น หลายครั้งที่การประท้วงได้ผลและเปลี่ยนแปลงรัฐบาลและนโยบายการปกครองและการบริหารของรัฐบาลได้ การปกครองในระบบประชาธิปไตยประชาชนมีสิทธิติดตามและตรวจสอบผู้บริหารบ้านเมืองว่าทำถูกต้องหรือไม่ โดยหลักการแล้วประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการบริหารบ้านเมืองด้วย

มนุษย์มาจากกลุ่มนักล่าสัตว์เก็บผลไม้ป่ากิน ซึ่งปัจจุบันเป็นกลุ่มคนเล็ก ๆ ที่อยู่แยกกันและกระจัดกระจายในทวีปต่าง ๆ ปัจจุบันสังคมเปลี่ยนไปเป็นสังคมอุตสาหกรรมซึ่งเป็นสังคมที่รัฐบาลเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจ นักเศรษฐศาสตร์ส่วนมากเป็นกลุ่มที่เน้นเรื่องการเจริญเติบโตและรู้สึกว่าการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นความอยู่รอดของเศรษฐกิจทุกระบบ แต่นักนิเวศวิทยาห่วงอะไรก็ตาม สินค้าหรือบริการใดก็ตามที่ผลิตจากระบบนิเวศจะต้องมีขีดจำกัดสูงสุดของการเจริญเติบโต คำถามสำคัญที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐศาสตร์และนิเวศวิทยาคือการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจแบบยั่งยืนเป็นความจำเป็นของเศรษฐกิจที่แข็งแกร่งมั่นคงหรือไม่ เมื่อนักเศรษฐศาสตร์พูดถึงความเจริญเติบโตพวกเขาหมายถึง GNP (gross national product) ซึ่งเป็นการเจริญเติบโตเหนือภาพลวงตาที่เกิดจากเงินเฟ้อ แต่ดูเหมือนว่ามนุษย์จะไม่พอใจมากนักกับราคาของสินค้าและบริการ เมื่อเทียบเรื่องนี้กับความสัมพันธ์ของตนเองกับผู้อื่น ชาติที่กำลังพัฒนามักจะเห็นว่าความเจริญที่แท้จริงคือความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ตนมีกับสิ่งที่ตนเห็นในประเทศที่พัฒนาแล้ว

ในท้ายของบทนี้สิ่งที่อยากสรุปคือ ในอดีตที่ผ่านมา นักสิ่งแวดล้อมหลายคนมักจะเหยียดนักเศรษฐศาสตร์ซึ่งเรื่องนี้ไม่ได้ทำให้กิจกรรมและการเคลื่อนไหวของนักสิ่งแวดล้อมเป็นไปด้วยดีนัก แต่กลับทำให้หลายคนมองนักสิ่งแวดล้อมว่าเพี้ยน ไม่ปรับตัวให้เข้ากับความเป็นจริง นักสิ่งแวดล้อมต้องเรียนรู้จากระบบให้มากที่สุด ความเข้าใจของความสัมพันธ์ของทุกอย่างเป็นสิ่งจำเป็น อย่าลืมว่าทุกอย่างในระบบนิเวศเกี่ยวข้องโยงใยกันหมด เศรษฐศาสตร์แนวใหม่จะต้องปรับให้เข้ากับนิเวศวิทยาและกฎธรรมชาติ โลกในยุคนี้เป็นยุคของการหาประโยชน์และทำลายทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม (age of exploitation) โลกในอนาคตจะต้องหันกลับมาดูอดีตเพื่อที่จะก้าวไปสู่ยุคของ ecoeconomics

สรุป

จำนวนประชากรเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดสังคมในอนาคต ประชากรโลกในปี 2000 มีประมาณ 6,000 ล้านคน มีแนวโน้มที่ประชากรโลกจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในขณะที่ทรัพยากรธรรมชาติมีจำกัด ดังนั้นโอกาสที่คนจะแก่งแย่งปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิตจึงเป็นไปได้ เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ไม่กระจายอย่างสม่ำเสมอทั่วโลก ความขัดแย้งที่จะให้ทรัพยากรมาใช้จึงมีโอกาสสูง ความขัดแย้งนี้นำไปสู่ความแตกแยกและเกิดสงครามในที่สุด การที่จะให้คนอยู่กันอย่างพี่น้องร่วมโลกดูเหมือนจะเป็นไปไม่ได้ เพราะความโลภและความเห็นแก่ตัวของคนเป็นเหตุใหญ่ และทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ไม่ได้กระจายสม่ำเสมอทั่วทุกพื้นที่ในโลก ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนา แต่ความเจริญนี้มีขีดจำกัดสูงสุดตรงที่การผลิตสินค้าต้องใช้วัตถุดิบและพลังงานจากระบบนิเวศ สังคมในอนาคตเศรษฐศาสตร์จำเป็นต้องอาศัยนิเวศวิทยาเพื่อพัฒนาประเทศ ยุคปัจจุบันซึ่งเป็นยุคของการหาประโยชน์และทำลายสิ่งแวดล้อมควรเป็นบทเรียนที่เอาไปแก้ไขสังคมในอนาคต

บทบาทของสมาชิกในสังคมมีส่วนอย่างมากในทิศทาง และการเปลี่ยนแปลงของสังคม ในฐานะพลเมืองดีเราสามารถลดความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมได้หลายทาง สไตล์ชีวิตอาชีวะที่เราเลือก การแต่งงานช้า ขนาดของครอบครัว แม้แต่สิทธิในการโหวตเลือกผู้แทนราษฎร และสิทธิในการประท้วงก็เป็นสิ่งที่สามารถทำได้ แน่ขนความรอบรู้ในเรื่องต่าง ๆ ของระบบนิเวศเป็นสิ่งที่แต่ละคนจะช่วยลดความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ปัญหาสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของทุกคน ทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชนต้องร่วมมือกัน แก้ไขปัญหาและพัฒนาประเทศไปพร้อมกัน เชื่อว่าสังคมในศตวรรษหน้าจะเป็นสังคมที่มีเศรษฐกิจแบบ ecoeconomics สิ่งที่สำคัญที่สุดข้อหนึ่งที่จะทำให้สังคมราบรื่นน่าอยู่มากขึ้นคือคุณธรรมและจริยธรรมของบุคคลในสังคม จริงหรือไม่ที่ยุคปัจจุบันเป็นยุคของการหาประโยชน์โดยไม่คำนึงถึงความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม และที่เป็นเช่นนี้เป็นเพราะคนในสังคมไม่มีคุณธรรม ไม่มีความสำนึกว่าอะไรผิดอะไรถูก หรืออาจกล่าวรวม ๆ ว่าศีลธรรมเสื่อมได้หรือไม่ เชื่อว่าเราจะเรียนรู้จากความผิดพลาดในอดีตเพื่อปรับปรุงแก้ไขอนาคตให้ดียิ่งขึ้น

คำถาม

1. ทำไมคนในโลกนี้จึงอยู่กันอย่างพี่น้องร่วมโลกไม่ได้
2. ท่านประเมินความเชื่อมโยงของสิ่งแวดล้อมของแต่ละประเทศได้อย่างไร เปรียบเทียบความเชื่อมโยงของสิ่งแวดล้อมของสหรัฐอเมริกากับอินเดีย
3. สังคมในอนาคตจะเป็นอย่างไร มีปัจจัยอะไรเป็นตัวกำหนดรูปแบบสังคม
4. ในฐานะพลเมืองดีท่านจะช่วยลดความเชื่อมโยงของสิ่งแวดล้อมได้อย่างไร
5. อะไรคือปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญที่สุดในประเทศไทย เพราะเหตุใด
6. การพัฒนาประเทศที่มุ่งสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลักถูกหรือไม่ อย่างไร แนวโน้มในศตวรรษที่ 21 การพัฒนาประเทศควรมีแนวทางอย่างไร

บรรณานุกรมและเชิงอรรถ

- Ehrlich, P.R., et. al. 1976. Biology and society. McGraw-Hill Book Company, New York.
- Ehrlich, P.R., et. al. 1977. Ecoscience : Population, resources, environment. W.U. Freeman, San Francisco.
- Enger, E.D., et. al. 1988. Concepts in biology. Wm.C. Brown Publisher. Dubuque, New York.
- Fowler, C. 1994. Unnatural selection. Gordon and Breach, Singapore.
- Kupchella, C.E., and M.C. Hyland. 1989. Environmental science. Allyn and Bacon, Boston.
- Leopold, A. 1977. A sand county almanac. Ballantine Books, New York.
- Owen, O.S. 1975. Natural resource conservation : An ecological approach. Macmillan Publishing Company, Inc., New York.
- Puriveth, P. 1985. pH and nitrate of rain in suburban Bangkok. Ramkhamhang University Journal 10 : 57-75